

Treball de Fi de Grau

Títol

Festes sense escenari:
Reportatge literari sobre la diàspora de la cultura
soundsystem des dels guetos jamaicans a Catalunya

Autoria

Anna Darby Hijosa

Professorat tutor

Toni Vall Karsunke

Grau

Comunicació Audiovisual	
Periodisme	X
Publicitat i Relacions Públiques	
Comunicació Interactiva	
Comunicació de les Organitzacions	

Tipus de TFG

Projecte	X
Recerca	

Data

1 de juny de 2023	X
28 de juliol de 2023	

Full resum del TFG

Títol del Treball Fi de Grau:

Català:	Festes sense escenari: Reportatge sobre la diàspora de la cultura soundsystem des dels guetos jamaicans a Catalunya			
Castellà:	Fiestas sin escenario: Reportaje sobre la diáspora de la cultura soundsystem desde los guetos jamaicanos a Cataluña			
Anglès:	Stage-free parties: Narrative report about the diaspora of soundsystem culture from the Jamaican ghettos to Catalonia			
Autoria:	Anna Darby Hijosa			
Professorat tutor:	Toni Vall Karsunke			
Curs:	2022/23	Grau:	Comunicació Audiovisual	
			Periodisme	X
			Publicitat i Relacions Públiques	
			Comunicació Interactiva	
			Comunicació de les Organitzacions	

Paraules clau (mínim 3)

Català:	periodisme musical, música, cultura, soundsystem, reggae, Jamaica, Catalunya
Castellà:	periodismo musical, música, cultura, soundsystem, reggae, Jamaica, Cataluña
Anglès:	musical journalism, music, culture, soundsystem, reggae, Jamaica, Catalonia

Resum del Treball Fi de Grau (extensió màxima 100 paraules)

Català:	Aquest treball està format per un reportatge sobre l'arribada i l'establiment de la cultura soundsystem jamaicana al territori català. "Festes sense escenari" és un reportatge que té la intenció de mostrar l'escena soundsystem des dels seus orígens i entendre perquè aquest tipus de festa compagina tan bé amb la realitat sociocultural catalana.
Castellà:	Este trabajo está formado por un reportaje sobre la llegada y el establecimiento de la cultura soundsystem jamaicana al territorio catalán. "Fiestas sin escenario" es un reportaje que tiene la intención de mostrar la escena soundsystem desde sus orígenes y entender por qué este tipo de fiesta compagina tan bien con la realidad sociocultural catalana.
Anglès:	This work consists of a report about the arrival and establishment of the Jamaican soundsystem culture to Catalan territory. "Stage-free parties" is a report aiming to show the soundsystem scene from its origins and understand why this type of parties combine so well with the Catalan sociocultural reality.

Índex

1. Introducció	2
2. El periodisme literari	4
a. Orígens i característiques	4
b. Estil del meu reportatge	8
3. Què és la cultura soundsystem?	9
a. Terminologia	9
b. Estils musicals	9
c. Breu història: els orígens jamaicans	11
d. Breu història (II): l'arribada a Europa	13
e. Àmbit extramusical	15
4. Les veus del reportatge	16
a. David "Dr Decker" Vilches	16
b. Guillem Simó "Adala"	16
c. Migats Sound System	16
d. Miryam de la Fuente "Matah"	17
e. One Blood Sound System	17
f. Sílvia Martínez	17
5. Glossari	18
6. La playlist	20
7. Reportatge: <i>Festes sense escenari</i>	22
8. Bibliografia	35
a. Llibres	35
b. Articles en paper	35
c. Articles en format electrònic	36
d. Documentals	36
e. Documents en referència al Nou Periodisme	37
9. Annexos	38
a. Entrevistes	38
i. Entrevista a David "Dr Decker" Vilches	38
ii. Entrevista a Guillem Simó "Adala"	38
iii. Entrevista a Migats Sound System	39
iv. Entrevista a Miryam de la Fuente "Matah"	39
v. Entrevista a One Blood Sound System	40
vi. Entrevista a Sílvia Martínez	40

Introducció

No recordo un dia dels últims cinc anys que no hagi escoltat una cançó d'alguna variant del reggae. Milers de minuts d' Spotify gastats en la mateixa llista de reproducció. El recopilatori de final d'any de l'aplicació recordant que el meu "artista preferit per cinquè any consecutiu és... Adala!", com si la gasolina gastada per arribar a diferents concerts no m'haguessin pogut dir el mateix.

Aquesta petita obsessió amb el ritme jamaicà va arribar al seu cim la primera nit que vaig acudir a un soundsystem.

En un raconet d'un carrer de Ripollet, un cap de setmana qualsevol, els baixos ressonaven des de dos altaveus amuntegats. El públic de menys de cent persones, totes ballant a l'uníson. El discjoquei d'aquella nit agafant un vinil dels mítics Black Uhuru i deixant que el "Guess Who's Coming To Dinner" omplís els cossos de la gent. Tothom en una mena de trànsit comunitari.

Evidentment, la meua fascinació no m'ha deixat viure sense aprendre sobre aquesta pràctica cultural. Els orígens del soundsystem a Jamaica, com ha viatjat fins a Europa i, sobretot, quan ha aparegut al nostre territori. Aquestes són qüestions que es poden resoldre amb una mica d'història. Tanmateix, no es tan fàcil saber el perquè.

En aquest treball, l'objecte d'estudi és l'arribada de la cultura soundsystem a Catalunya i per què aquesta compagina tan bé en l'escena sociocultural catalana.

A través de les vivències de diferents veus del panorama català de reggae, he escrit un reportatge amb característiques de l'estil narratiu o literari en el qual intento explicar com s'ha arribat a l'actualitat de l'escena soundsystem catalana i les raons principals per entendre el seu establiment en l'oci d'aquest país.

La idea de fer un reportatge literari m'atreia molt, ja que aquest tipus de periodisme va néixer per explicar els canvis socials i va tenir un gran paper en el periodisme musical. Primerament, doncs, vaig fer la recerca necessària sobre el Nou Periodisme i les seves característiques; per tal d'escriure un text d'acord amb l'estil.

El següent pas va ser buscar les fonts necessàries que poguessin parlar en propietat sobre el tema. Finalment, les sis veus que formen part del reportatge són una mescla d'artistes de reggae catalans, organitzadores de festes, creadores de soundsystems i expertes musicals.

En especial, em feia molta il·lusió poder parlar amb els artistes que estan cada dia als meus auriculars; però, la millor sorpresa va ser descobrir que un dels col·lectius entrevistats van sonoritzar aquell primer soundsystem que vaig anar a Ripollet.

Finalment, he escrit un reportatge de tretze pàgines en el qual pretenc mostrar l'ambient dels soundsystems catalans de la manera més directe: fent ús de les aportacions de les entrevistades. El text, dividit en tres parts, barreja l'estil literari amb parts més expositives.

A més, previ a l'escrit, he volgut incloure un glossari de paraules útils en català i en jamaicà que poden sortir en moltes de les cançons i al llarg del meu treball.

Per acabar, també he construït una llista de reproducció per acompanyar el reportatge i per introduir a qualsevol a la cultura soundsystem.

El periodisme literari

Des dels seus orígens, el moviment soundsystem no és simplement una pràctica musical, sinó que comporta un conjunt d'elements extramusicals que el caracteritzen com una revolució en l'àmbit sociocultural i ideològic.

Per tractar un moviment com aquest, no volia fer un reportatge informatiu convencional; volia profunditzar sobre la cultura i explicar la realitat de l'escena soundsystem catalana des del periodisme literari.

Així doncs, abans de presentar el meu reportatge, crec necessària la introducció al periodisme literari i la seva importància en el tractament de la informació.

Orígens i característiques

El periodisme literari va néixer als anys 1960 als Estats Units, en concret, a la ciutat de Nova York. Els nous escriptors, cansats de seguir els cànons periodístics establerts que, segons ells, només feien que els textos estiguessin plens d'informació superficial; van crear aquest corrent periodístic amb la finalitat d'explicar les històries d'una forma més narrativa, sense cap mena de límit d'extensió i donant capes de profunditat als fets per tal de cridar l'atenció del lector.

L'origen d'aquest nou gènere ve de la mà de grans noms, com Truman Capote -autor de *Sang Freda*- i de Tom Wolfe, amb el seu llibre *El Nou Periodisme*.

El seu naixement, però, va estar envoltat de polèmica. Alguns periodistes més clàssics s'hi van mostrar en contra d'aquest estil, el van titllar com a "forma bastarda" o "paraperiodisme" i creien que els redactors del nou corrent s'inventaven el que escrivien (Wolfe, 1973).

El Nou Periodisme, doncs, pretenia des dels seus inicis explicar els canvis que la societat estatunidenca estava vivint en aquells temps i que altres periodistes contemporanis no estaven reflectint.

Va ser l'època "en què els costums i les ètiques, les maneres de viure, les actituds cap al món, van canviar el país de la manera més crucial que cap dels esdeveniments polítics" (Wolfe, 1973). Era el moment de "la contracultura, la consciència negra, la permissivitat sexual, la mort de Déu, el capital sòlid, els diners ràpids, Vietnam, els Beatles, els hippies, les drogues..." (Wolfe, 1973).

Van ser aquests periodistes que es van preocupar de respondre aquestes qüestions i, des de llavors, en són els referents.

En concret, es diu que l'obra de *A Sang Freda* de Capote va ser el màxim exponent per a l'impuls del Nou Periodisme. Un llibre producte de l'exhaustiva investigació i la descripció detallada de l'assassinat d'una família Clutter en un petit poble de l'estat de Kansas. Un llibre que va marcar la popularització del Nou Periodisme i el seu estil de narració: presentant els personatges, reproduint els diàlegs i donant gran importància al detallisme.

Wolfe assegura que la publicació de l'obra de Capote va marcar els inicis del corrent, l'any 1966; i que, l'any 1969 ja s'havia consolidat com una nova manera de fer periodisme.

Cal destacar, però, que encara que Capote fos el detonant; les primeres mostres de periodisme literari ja s'havien trobat anteriorment. Entre aquestes, l'obra *Hiroshima* de John Hersey, sobre l'explosió de la bomba atòmica al Japó l'any 1945, a través de sis testimonis directes. Aquest escrit creua els límits entre el periodisme i la literatura; de fet, es va publicar com a exemplar de *The New Yorker* i, posteriorment, com a novel·la. Per aquesta raó no es pot determinar si l'obra es considera periodisme literari; però sí que es pot considerar com una precursora directa del Nou Periodisme.

La consolidació d'aquesta nova forma narrativa va marcar un abans i un després en la manera d'escriure dels periodistes que es volien apropar més als seus lectors. Tant és així que en aquests textos es mostren una sèrie de característiques literàries que marquen els patrons narratius del Nou Periodisme.

El professor i periodista Ramón Tijeras assegura que el periodisme literari "tracta de reflectir l'univers complex que ens rodeja". Per això, el periodista ha de fer ús de les localitzacions i els escenaris concrets de la narració i la presentació detallada dels personatges del text. A més, sovint s'utilitzen els diàlegs i altres tècniques pròpies de la literatura per marcar la narració dels fets.

Tot això només es pot fer després d'una gran investigació i documentació del que es pretén explicar; ja que la importància del criteri informatiu segueix present i els recursos estilístics són per crear un escrit més amè i captivant pel lector.

Aquesta sèrie de característiques les va ajuntar Wolfe en la seva obra; construint així les quatre bases tècniques d'aquest corrent.

1. Construcció de la narració escena per escena.

Segons Wolfe, si s'explica cada història escena per escena, el lector pot presenciar els fets com els testimonis reals; evitant utilitzar la narració històrica.

2. Registre del diàleg en la seva totalitat.

Reproduir-los sense edicions; la qual cosa capta el lector i descriu el personatge amb les seves pròpies intervencions.

3. Punt de vista en tercera persona.

En comptes d'utilitzar la primera persona; el periodista pot expressar les experiències dels personatges a través de l'omnipresència.

4. Relació personatge-estatus.

Es tracta de relacionar "els moviments, la roba, els costums, el comportament amb altres persones, i altres detalls simbòlics que el relacionen amb un estatus social, la seva posició al món, com es veu o el que confien aconseguir".

És cert que Wolfe va ser el primer a definir aquests procediments narratius; no obstant això, és interessant veure com al llarg dels anys aquests conceptes s'han ampliat.

Leila Guerriero és una periodista argentina i una autoritat en l'àmbit del periodisme literari. És la responsable de la revista Gatopardo i col·laboradora en diversos mitjans de llengua espanyola. L'any 2010 va ser guardonada amb el premi Fundación Nuevo Periodismo pel seu reportatge *El rastro en los huesos*, un text sobre la identificació de les restes dels desapareguts durant la dictadura militar d'Argentina.

Guerriero ha recollit en un decàleg les seves recomanacions per a escriure un reportatge literari:

1. Tenir ben clar el punt de vista que s'utilitzarà.

El periodista ha de conèixer la història per ser la veu autoritzada i narrar-la de manera entenedora.

2. Sotmetre l'inici del text a una revisió intensiva.

El començament del text és el que farà que el lector vulgui continuar llegint i, per tant, ha de ser sotmès a molts canvis.

3. Fer un reporterisme tan ardu que el lector no ho noti.

Com diu Guerriero: “El 5% del reportatge és el text que el lector llegeix; però és gràcies al 95% de coses que hi ha sota i no es veuen”.

4. Anar amb compte amb les anècdotes dels entrevistats.

Les anècdotes de fets que han passat fa molt de temps poden no ser recordats correctament i poden crear falses llegendes; per tant, a vegades és millor no incloure-les.

5. Entreteixir la forma i el contingut.

Encara que el periodisme literari tingui molt present la forma i l'estil; no s'ha de perdre l'essència informativa. Al cap i a la fi, continua sent periodisme.

6. Evitar explicacions reduccionistes.

7. Subordinar l'estructura a la intenció informativa.

Seguir els criteris periodístics per trobar i interpretar el material informatiu.

8. Evitar capricis narratius injustificats.

De nou, la part estilística no pot eclipsar la periodística.

9. Planejar el pes específic de l'inici i el final.

10. Fer un treball minuciós de muntatge.

En paraules de Guerriero: “la meva labor de muntatge és equivalent a la d'un documental de cinema, però amb paraules”.

En conclusió, el periodisme literari és un tipus de periodisme que pretén captivar el lector des de la narració dels fets reals i, per tant, requereix una gran feina de contrastació i revisió per part de l'escriptora.

Estil del meu reportatge

Des d'un inici, tenia clar que volia fer un reportatge seguint les bases del Nou Periodisme, ja que considero que és un tipus de periodisme que dona certa llibertat a l'hora d'escriure i em permet mostrar el meu estil de narrar, la qual cosa volia explorar després d'anys de carrera. No obstant això, finalment he hibridat l'escriptura amb un estil més expositiu per incloure informació sobre certes característiques de la cultura soundsystem i aportacions d'expertes. Tanmateix, el reportatge incorpora alguns dels meus elements preferits del corrent literari, els quals s'han intentat aprofitar per narrar la realitat. Això es pot veure, sobretot, en la primera part del text.

He volgut utilitzar un llenguatge atractiu, fidel a la temàtica, sense oblidar els paràmetres informatius del reportatge. El resultat final és un escrit de tretze pàgines que pretén captar el lector i, seguidament, profunditzar en el tema tractat: el soundsystem català, les raons del seu establiment i el futur del panorama.

Què és la cultura soundsystem?

Per tal d'escriure aquest reportatge sobre la cultura soundsystem a Catalunya, havia de tenir un àmplia noció del que significa aquest moviment. Com he puntualitzat anteriorment, jo ja feia molt de temps que n'era una gran aficionada d'aquest tipus de festes i d'aquesta música; però era necessari esplaïar el meu coneixement.

Terminologia

La cultura soundsystem és un moviment cultural i musical originari de Jamaica en el qual els components centrals són els sistemes de so portàtils operats per un selector i un discjoquei i formats per diversos altaveus -anomenats "sound systems".

Aquesta definició es pot estendre al concepte soundsystem com a espai: el lloc de trobada i de ball, generalment a l'aire lliure, comunitari i que acull a qualsevol que vulgui participar.

«Els soundsystems constituïen una plaça, un espai de reunió i celebració de la comunitat, un ritu col·lectiu a través del ball i el poder sanador del so».

Tomás González Cobos, pròleg de *Bass Culture: la historia del reggae* de Lloyd Bradley

Estils musicals

El tipus de música que es punxa en un soundsystem pot variar per moltes raons. Per exemple, per una qüestió de transformació en el pas del temps, la música que es punxa actualment a Kingston no és exactament igual que als seus inicis, ja que les influències musicals han anat canviant.

De la mateixa manera, en un soundsystem català no s'escolten els mateixos ritmes que a la capital jamaicana. Fins i tot, depenent de l'hora de la festa, la música tindrà les seves variants sonores, passant pel reggae més relaxant fins a arribar a les peces més electròniques.

Tot i això, hi ha certs estils musicals que són comuns en molts -si no en tots- els soundsystems:

- Reggae:

El reggae és el gènere musical més associat amb aquesta cultura; particularment perquè va popularitzar aquest moviment a altres països gràcies als immigrants jamaicans familiaritzats amb aquest estil. Musicalment, es caracteritza per la seva base de bateria i baix, així com pel seu ritme relaxat i tranquil, conegut per *riddim*.

Stir it up (1978)

Bob Marley & The Wailers
Wail'n Soul'm

- Dub:

El dub és una de les variants més experimentals i psicodèliques del reggae. Es caracteritza per la manipulació electrònica dels efectes sonors, com el *reverb* i el *delay*.

També s'anomena dub a la versió remixelada de qualsevol gravació, normalment amb la part vocal eliminada, amb el baix i la bateria en primer pla i amb una possible veu impostada a sobre la gravació o improvisada en directe

King Tubby Meets Rockers Uptown (1976)

King Tubby, Augustus Pablo
Yard International/Clocktower Records, EUA

- Dancehall o ragga:

S'anomena *dancehall* o *raggamuffin* (abreviat com a *ragga*) a aquella variant del reggae més ballable i animada, amb una instrumentalització completament (o sovint) electrònica, una línia de baix més marcada i riddims més ràpids. Els cantants de ragga solen improvisar en una veu més aguda i ràpida sobre les bases, fent servir efectes sonors i *samplers*⁵.

Murder She Wrote (1992)

Chaka Demus & Pliers
Mango, Taxi

- Jungle:

El *jungle* és un gènere musical que va sorgir a l'escena rave del Regne Unit dels anys 1990; a partir de la fusió del reggae amb estils com el hip-hop o el dub. El ritme és ràpid i potent, amb molts efectes de sintetitzadors i un baix intens. Es considera una evolució natural dels primers gèneres de la música electrònica de ball, mesclada amb els estils jamaicans.

Incredible (1994)

M-Beat, General Levy
Renk

- DnB:

També influenciat pels sons jamaicans, el *drum and bass* (abreviat com a *DnB* o *drum'n'bass*) es va desenvolupar al Regne Unit durant la dècada dels noranta i té com a protagonista els dos elements que componen el seu nom: la bateria i el baix. Es caracteritza per un ritme electrònic més ràpid similar al *dubstep*⁶ i sovint s'agrupa en el mateix gènere que el jungle.

Turn Down the Lights (2006)

Benny Page

Digital Soundboy Recording Co.

Aquests estils musicals són els més comuns, però en un soundsystem també es poden punxar molts més gèneres: des del hip-hop més americà fins al techno reconegut d'Europa, passant pel trance o el reggaeton. La qüestió és que la música acompanyi l'ambient, sigui l'adequada per ballar i creï l'atmosfera comunitària característica d'aquestes festes.

Breu història: els orígens jamaicans

Ens situem al final de la dècada dels 1940 i principis dels anys 1950, a Kingston, Jamaica. L'illa estava arrelada al jazz des d'abans del 1930; les emissores de ràdio només punxaven música popular que no era del gust dels joves de l'època -com el swing- i els escenaris de les sales de concerts s'omplien d'orquestrades de ball.

En aquest moment, el r&b americà estava en ple auge als Estats Units i el públic jove jamaicà, influenciat per la població negra estatunidenca, se sentia molt més proper a aquest gènere musical.

Tenint en compte el passat d'esclavitud i opressió del poble de Jamaica, no és d'estranyar que la joventut del moment no s'identifiqués amb la música més aviat blanca imposada arreu del món i necessités un espai de culte per la cultura musical dels seus avantpassats africans.

Va ser llavors quan va aparèixer una nova forma de consumir i oferir música: els *soundsystems*. Un nou espai festiu creat per la població negra pobre dels barris de Kingston i que "reprèn aquella llarga herència de música i ball, d'alegria espiritual i trànsit comunitari, i la sublima en la forma cultural per excel·lència dels guetos jamaicans". (González, 2014)

Essencialment, eren sistemes de so portàtils, grans o petits, que van començar a substituir les bandes en directe i satisfer la demanda de festa. Se sap que els primers soundsystems

no eren més que un tocadiscos i un petit altaveu connectat; però en qüestió de pocs anys, es van anar transformant en parets d'altaveus gegants, capaces de fer sonar freqüències de baixos de més de 30.000 watts.

Així doncs, en els seus inicis, la base dels soundsystems era el r&b, ja que era la música de moda i tots els discos que es punxaven provenien dels Estats Units. Però, als anys 1950, aquest gènere es va entrecreuar amb el públic majoritàriament blanc estatunidenc i es va veure sobrepasat per la demanda de rock'n'roll en aquest país.

Això va suposar un problema pels propietaris de soundsystems de Jamaica, que ja no podien assegurar la importació de vinils nous de la música negra que volien des dels EUA. D'aquesta manera va néixer el so jamaicà que tothom reconeix; innovant i creant les seves pròpies gravacions, seguint primer el patró americà i acabant evolucionant cap al famós ritme picat de guitarra, baix i bateria.

Entre els més importants, hi ha un soundsystem que la majoria dels veterans coincideixen en el fet que va ser el primer equip gran, el pioner: el Tom the Great Sebastian. Aquest va ser el sistema de so més reconegut a Kingston de la primera meitat dels anys 1950. Va ser el més popular de la seva generació i va encunyar el terme "*houses of joy*" (cases d'alegria), en referència al tamany i el gran nombre d'altaveus que el formaven.

En aquest equip van començar grans artistes jamaicans. Entre ells, Count Machuki; conegut per ser el disc-jokei fundador, el primer de tots els temps. Ell va ser la primera persona a parlar per sobre de les gravacions i, per tant, el primer a fer un remix original.

On the Move (1969)

Count Machuki, The Destroyers
Trojan

En un espai de deu anys, el soundsystem s'havia convertit en un fenomen que traspassava la funció d'entreteniment; era el nucli en torn el qual girava la vida dels barris de Kingston.

El periodista musical i expert en música negra Lloyd Bradley descrivia els soundsystems en el seu llibre *Bass Culture: When Reggae Was King* (2001) d'aquesta manera:

«Era, d'una manera bastant literal, el batec de la comunitat (...). De fet, presentar el soundsystem com una simple "discoteca mòbil" seria fer un mal servei a aquests equips, a la gent que els muntava i a la generació de joves jamaicans de l'època. (...) era una animada agència de contactes, una desfilada de moda, un punt d'intercanvi d'informació, un lloc on verificar l'estatus de carrer, un fòrum polític, un centre de comerç (...), era el periòdic del gueto».

Es pot dir, doncs, que l'aparició del moviment soundsystem va ser un punt d'inflexió en la vida del gueto jamaicà; ja que “era *la seva cultura* i no una simple forma cultural més”. (Bradley, 2001)

Actualment, el soundsystem continua sent el cor de la música jamaicana i gairebé tots els productors de l'illa tenen el seu propi equip. En relació amb això, cal destacar que tota la música jamaicana moderna (o amb aquesta influència) es remunta als inicis d'aquest moviment, el qual es va establir molt abans que existís la “música jamaicana” com a tal.

Breu història II: l'arribada a Europa

Tot i que els adolescents britànics dels finals dels anys vuitanta creien haver inventat les *raves* nocturnes a l'aire lliure, la realitat és que el moviment i la cultura soundsystem va aparèixer a Europa molt abans.

Entre els anys 1950 i 1960, la primera onada d'immigrants jamaicans va arribar al Regne Unit i, amb ells, la seva música i cultura. Inicialment, els pubs i els clubs britànics es negaven a punxar música que no fos el rock'n'roll clàssic de l'època. Per aquesta raó, a poc a poc es van començar a organitzar esdeveniments, sovint il·legals, en comunitats jamaicanes. D'aquesta manera, i igual que a Jamaica, la popularització de la cultura soundsystem va ocórrer al carrer, en espais a l'aire lliure i amb equips creats per la mateixa gent.

Així, la connexió musical entre Jamaica i el Regne Unit es va forjar. Estudis de gravació jamaicans enviaven els seus discos a soundsystems de l'altre costat de l'Atlàntic i viceversa.

A partir de la dècada dels setanta, el Regne Unit es va convertir en el bressol d'aquest moviment a Europa. Grups i artistes de rock, com The Clash o Eric Clapton, publicaven versions de cançons de reggae; el gran Bob Marley vivia a Londres; i, el 1990, els joves de l'escena rave britànica es fixaven en els clàssics baixos jamaicans per crear noves variants del gènere, com el jungle i el drum and bass.

Original Nuttah (1994)

UK Apache, SHY FX

Sour Records

Amb aquests nous ritmes, el moviment soundsystem es va incorporar en la cultura festiva europea, influenciada per diferents gèneres en cada país i creant-ne de nous.

Tant és així que, com comenta Anouschka Pearlman en un article de l'organització National Public Radio (NPR) sobre la història del soundsystem a Berlin (2011), “si algun cop has

escollat ska, rocksteady, roots, dub, dancehall, hip-hop, jungle o drum and bass, pots agrair als immigrants jamaicans que van portar el soundsystem al Regne Unit en els anys 60 i 70”.

Si ens centrem en Espanya, cal ressaltar que el moviment i la cultura soundsystem han tingut un gran repunt en els últims anys. L'escena és cada cop més diversa, el públic més nombrós i s'hi fan encara més trobades als carrers, a sales de concerts i a grans festivals. No obstant això, l'arribada al territori espanyol també es remunta a finals dels anys 1990, quan gairebé l'única música reggae que es coneixia popularment era la de Bob Marley, després de la seva mort.

La història d'aquest moviment a Espanya la marca el debut de la banda Basque Dub Foundation, el 1997. Amb la publicació del seu primer disc, el grup liderat per Iñaki Yarritu va portar un nou concepte fins llavors mai vist: el primer disc editat de dub a Espanya. Per primer cop a la península, s'aconseguia “plasmar amb solvència l'espíritu del influent dub dels 70, afegint-hi la sensibilitat de l'era digital dels 90”. (El V Elemento, 2018)

En quant a soundsystem com a tal; els primers en tenir el seu propi equip de so i muntar les seves festes van ser el col·lectiu One Blood Sound System, nascut el 1996 a Barcelona.

Des dels anys 2000, l'escena soundsystem espanyola està molt estesa pel territori i desenes d'equips de so fan esdeveniments cada setmana. En concret, segons el mapa interactiu de Soundsystem World, a Espanya actualment hi ha vuitanta-nou soundsystems -sense comptar els que no estan enregistrats a la seva web, com la majoria dels equips de barri.

Però no va ser fins al 2010 que les festes comunament conegudes com a clandestines es van professionalitzar i van començar a tenir un espai a festivals arreu del país.

En són exemples l'escenari del ViñaDub al Festival Viñarock de Villarrobledo (Albacete, Castella la Manxa), el gran festival de reggae Rototom Sunsplash de Benicàssim (Castelló, País Valencià) o el festival de cultura soundsystem més gran d'Europa, l'International Dub Gathering de L'Aldea (Tarragona, Catalunya).

Agafant aquest últim festival com a protagonista, es pot veure com el soundsystem a Catalunya -i específicament a Barcelona- ha anat creixent fins a coronar-se com un dels grans centres neuràlgics de l'escena espanyola i, fins i tot, europea. Tot això, gràcies a col·lectius catalans com Leones Humildes i artistes com Chalart58 o Matah.

In a Bubble (2018)

Chalart58, Matah

La Panchita Records

Àmbit extramusical

A part del tipus de gènere musical que s'hi escolta, la característica principal d'un soundsystem és l'espai que crea. Els soundsystems no són un lloc on escoltar la música de forma passiva; són un lloc de ball, de compartir amb els altres, d'expressar opinions i crear-ne de noves.

Tomás González assegura que en aquests espais “es va articular un canal de comunicació comunitària en la qual els seus participants es reconeixien i intercanviaven informació mitjançant passos de ball, la vibració del ritme, les mirades, els gestos, les intuïcions, les passions, els crits. Més que compartir una opinió concreta sobre el món, es tractava d'un afecte en comú, un sentiment”.

El soundsystem va començar com una festa de carrer, una música pel poble; i els seus ideals són precisament així. Se sosté en la cooperació, la unitat i l'intercanvi social.

És per aquesta raó que una gran característica del soundsystem és l'autogestió de l'equip de so. El procés de construcció en cada projecte és únic per a cada col·lectiu; la qual cosa fa única la paret d'altaveus. A més, l'organització de cada festa la porta el mateix col·lectiu, de manera autogestionada, com a alternativa al canal d'oci habitual.

L'espai que genera el soundsystem és el més important en l'esdeveniment. La creació d'una atmosfera comunitària, on tothom se senti lliure i segur és primordial per un sound. Per aquesta raó, una qualitat comuna en aquests esdeveniments és la igualtat en tots els sentits possibles. Per una banda, se sol estipular que no es permeten agressions masclistes, racistes o qualsevol classe de discriminació cap a les assistents, artistes o organitzadores. La qual cosa sembla òbvia, però sempre fa falta recordar.

Per altra banda, en un soundsystem no hi ha escenari. D'aquesta manera, no es crea una relació d'autoritat entre els artistes i el públic.

A més, molts soundsystems se solen celebrar a l'aire lliure i durant el dia per afavorir el públic de totes les edats amants de la música.

Veus del reportatge

David “Dr Decker” Vilches

Periodista expert en música reggae. L'any 1989, quan encara el context de l'escena jamaicana-barcelonina era pràcticament inexistent, va crear el programa de ràdio “Sound System FM” de Ràdio Ciutat Vella, junt amb el seu company Xavi “Papa Dick” Guillamón.

Un programa que tenia la finalitat d'apropar la cultura jamaicana a través de la seva història musical i va arribar a comptar amb la presència de personatges il·lustres jamaicans, com Alton Ellis o els Skatalites.

Guillem Simó “Adala”

Poca gent es dirigeix a ell com a Guillem, ell és l'”Adala”. És músic de reggae des del 2015 i canta cançons majoritàriament en català i amb un missatge reivindicatiu, sovint criticant les múltiples cares de Barcelona. En els seus inicis, va començar agafant el micròfon en soundsystems de barri i a poc a poc va fer-se un nom i va créixer en l'escena fins a convertir-se en un artista referent per a molts.

Després d'anys voltant pels escenaris, actualment està fent la gira del seu últim disc *Klima*; on primer actua amb la seva banda i, en acabar el concert, baixa a cantar amb el soundsystem d'aquella nit.

Miam Sem Blab Surd (2022)

Adala

Radi Records

Migats Sound System

Col·lectiu de soundsystem de Cerdanyola del Vallès format per Alejandro “Ale” Carreras, Carles “Charles” Torné, Marcos “Cong” Bellver, Manel “Mane” Massachs i Eloi Márquez.

Aquest sound va néixer el X quan aquest grup d'amics van decidir muntar les seves pròpies festes alternatives. Actualment, estan constituïts com una associació per tal de poder organitzar les seves trobades i ser contractats. Són un dels col·lectius que planegen més esdeveniments per l'àrea del Vallès i Barcelona, junt amb altres equips com Red Land Sound System o Kapara Sound System.

En aquest treball s'ha entrevistat a l'Ale com a portaveu.

Miryam de la Fuente “Matah”

De nou, gairebé ningú es refereix a ella amb un altre nom que no sigui “Matah”. És una cantant de reggae-dub catalana que forma part del segell La Panchita Records, junt amb el productor internacional Chalart58. Anteriorment, era la cantant principal en una banda de reggae; però al ser convidada a participar en diferents festes, va entrar en el món del soundsystem i allí es va quedar. És una gran referent per l'escena soundsystem catalana.

One Blood Sound System

Es diu que són el primer col·lectiu amb soundsystem propi d'Espanya. Va néixer a Barcelona l'any 1996 i estava format per Genis Trani, Hug Cunill i Xavier Brengaret.

Van ser els que van veure aquest tipus de festes créixer a Catalunya junt amb el col·lectiu Leones Humildes. No obstant això, ja fa gairebé tres anys que no munten l'equip per una gran trobada.

En aquest treball s'ha entrevistat a l'Hug com a portaveu.

Sílvia Martínez

Etnomusicòloga, especialista en música popular urbana. El conjunt de les seves publicacions abasten temes molt diversos: des de la música mediterrània, fins a l'anàlisi de la cultura a partir de les seves manifestacions musicals o les relacions entre música i immigració.

Ha estat cap del Departament de Musicologia de l'ESMUC (2007-2012) i ha presidit la SIBE-Sociedad de Etnomusicologia (2006-2011) i la International Association for the Study of Popular Music España (2000-2003).

Actualment, és professora de l'assignatura de Música Popular del Departament de Musicologia a la Universitat Autònoma de Barcelona.

Glossari

Aquest breu glossari és una compilació de diferents paraules útils que poden sortir al llarg d'aquest treball i/o podeu escoltar en qualsevol de les cançons escollides per contextualitzar l'escena soundsystem.

Babylon

1. Segons la creença rastafari, Babylon (o Babilònia) fa referència al món corrupte, capitalista i colonial del qual s'intenta escapar
2. Pot fer-se servir per referir-se a la policia.

bakra

Home blanc.

big up

Lloar, admirar, beneir algú o alguna cosa.

bredda

Un germà o un amic.

bpm

Beats (pulsacions) per minut.

dancehall

1. La traducció immediata seria "passadís de ballar". La sala on el soundsystem s'ha muntat i es pot escoltar la música.
2. Una variació de la música reggae originada als anys 1970 a Jamaica. Un gènere més ballable, amb elements del dub i lletres sobre la llibertat de la dansa.

delay

Efecte de so que consisteix en la multiplicació i/o el retard modulats d'una senyal sonora.

S'utilitza sovint en el dub o l'electrònica.

dread

1. Abreviatura de "natty dread".
2. Una cosa seria, important, intimidant.

dub

1. La versió remixejada d'una cançó; amb la part vocal gairebé o completament eliminada i la bateria i el baix en primer pla. Actualment, la majoria de les cançons de reggae tenen una versió dub.
2. El gènere musical derivat del reggae amb les característiques anteriors.

dub live

Fer la mescla de la cançó en directe improvisadament.

dubplate

Una peça musical exclusiva produïda perquè soni en un soundsystem específic. Serveix per atraure el públic al sound (per la seva exclusivitat) i per provar la resposta al nou tema abans de publicar-lo.

Jah

En el rastafarisme, forma abreviada d'anomenar a Déu (Jahvè).

lovers rock

Un tipus de música reggae romàntica, que es va originar al Regne Unit com a alternativa al reggae roots dominant dels anys 1970.

mento

La primera música indígena que es va gravar a Jamaica.

natty

Abreviatura de "natty dread".

natty dread

Una persona rastafari amb rastes (dreadlocks).

pull up

Acció de parar la música i tornar a reproduir la cançó des de l'inici. Si es punxa en vinil, el "pull up" es refereix a l'acció de pujar l'agulla. Entre els amants del reggae, el pull up es realitza pel dj en resposta a la demanda de la multitud.

raggamuffin

1. Un persona jove habitant del gueto urbà.
2. Variant de la música reggae també coneguda com a dancehall o ragga.

reverb

Efecte de so que proporciona sensació de profunditat espacial i d'amplitud al so mitjançant l'afegit de reverberació o reflexions al so original. S'utilitza sovint en el dub o l'electrònica.

riddim

El ritme (o rhythm), sovint de bateria i baix que serveix de base del tema de reggae.

rudeboy

Una persona jove del gueto jamaicà. S'utilitzava per descriure els criminals o hooligans de Kingston; però, depèn del context, pot ser una expressió d'orgull sobre aquests joves transgressors, llibertaris que estan en contra de la policia.

selector o selektah

La persona que fa la selecció de música pel soundsystem.

sound system

1. La versió jamaicana d'una disco-mòbil. Un equip de parets d'altaveus gegants per on es punxa majoritàriament música reggae.
2. El lloc de trobada, la festa on es munta l'equip de so.

toasting

L'acció de punxar la música, cantar i parlar damunt de la base de reggae. El *toaster* és el discjokei del soundsystem.

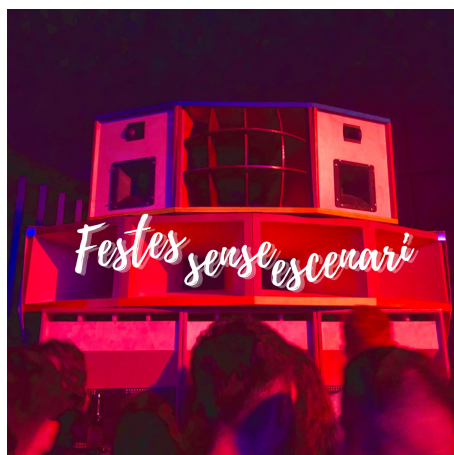
La playlist

Per tal de contextualitzar al lector, a part de les diverses cançons que es poden trobar en la recerca anterior, he elaborat una llista de reproducció de 35 cançons amb una duració de 2 hores i 15 minuts que es pot escoltar mentre es llegeix el reportatge final i serveix d'introducció a la música que s'escolta pels altaveus d'un soundsystem català.

Des de cançons mítiques jamaicanes com "Could You Be Loved" de Bob Marley and The Wailers, fins al dubstep electrònic del britànic Vandal amb "Herbalist"; passant per artistes catalans com el granollerí Sr. Wilson o el grup de Barcelona Senyor Oca amb el seu conegut "rap de la terra".

La selecció l'he feta a partir de l'escolta en diferents soundsystems arreu del país i, en un principi, està en un ordre predeterminat per tal de gaudir-la d'una manera específica. Comença amb les cançons més tranquil·les que es punxen més aviat a l'inici de la nit i va avançant mentre pugen els bpm.

Espero que serveixi per introduir la cultura soundsystem als auriculars de tothom. Gaudiu!

REPORTATGE

Festes sense escenari

*Reportatge sobre la diàspora de la cultura soundsystem
des dels guetos jamaicans a Catalunya*

«Una cosa bona de la música:

quan et colpeja, no sents dolor».

Trenchtown Rock (1973), Bob Marley & The Wailers

Són gairebé les nou del vespre i la terrassa de la sala La Mirona de Girona està plena de gom a gom. Tothom està esperant que comenci la nit i, entre xivarri i glopades de fum, de fons s'escolten les sàvies paraules de Bob Marley en el seu "Trenchtown Rock".

El terra està ple de burilles i de gent que no ha trobat cadira. Una tènue olor de cànnabis recorre l'espai i cap guarda de seguretat busca la culpable.

Fa una estona que les assistents del concert entren a la sala i es col·loquen el més a prop de primera fila que poden; aixafades contra una barrera separatòria. A l'altra punta del local, gent encuriosida xafardeja una zona on hi ha centenars de vinils i el que sembla ser una paret de caixes de fusta, totes amuntegades amb un cartell a la part inferior que deixa llegir "Rise Up Sound System".

El cantant barceloní de reggae Guillem Simó -més conegut com a Adala- i la seva banda han fet sold-out. Unes 1.800 persones han vingut per gaudir del xou pel qual ja se'ls coneix. Avui, però, sorprenen el públic.

*L'equip de so de Rise Up Sound System a la sala La Mirona de Girona.
Anna Darby Hijosa*

Quan l'Adala va publicar les dates de la gira del seu últim treball *Klima*, va anunciar que després del concert del dia 6 d'abril a Girona comptaria amb uns artistes convidats molt especials.

Després de set anys, l'Adala torna als seus inicis com a músic: afegint-s'hi de cantant en soundsystems; junt amb el gran

conegut productor de reggae Chalart58 i la cantant Matah. A més, avui, sonoritzats per l'equip de l'Associació de Reggae de Girona, Rise Up Sound System.

L'Adala va vestit com sempre: xandall i dessuadora fosca; roba còmoda per ballar totes i cadascuna de les seves cançons. Porta els cabells mig recollits amb dos clips que no li serveixen de gaire i unes vambes blaves. Omple el seu espai de l'escenari amb la seva genuïtat característica i no hi ha ningú que no canti -o més bé, cridi- a ple pulmó amb ell.

D'entre les assistents és inevitable fixar-se en un home d'uns seixanta anys, amb rastes i una barba blanca llarguíssima. Vesteix una dessuadora amb la bandera jamaicana a la part superior del braç. Està gaudint al màxim el so de reggae-dub de la banda i l'atmosfera del públic.

S'acaba el concert i el cantant crida un "Ens veiem a baix!".

Podria semblar insignificant; però amb aquesta oració comença tot. Amb la connotació que comporta la primera persona del plural i, sobretot, el què simbolitza aquest "a baix".

En una festa soundsystem, l'equip de so, les persones que l'operen i les assistents estan en el mateix nivell. En un costat, la paret d'altaveus autoconstruïts i, a l'altra banda del públic, la taula del discjoquei, els micròfons i les muntanyes de vinils del selector de música per aquella nit. Tothom està en el mateix espai comunitari, sense jerarquia i compartint-ho tot.

El fet que, després d'hora i mitja de concert, l'Adala baixés al que ell mateix descriu com una "festa sense escenari" en la seva cançó "Sound System" exemplifica de què es tracta aquesta escena cultural.

"L'escenari és poder, bo i dolent", comenta. En un soundsystem no existeix aquesta diferència; tothom és tractat com a igual. L'Adala a vegades se sent més a gust perquè està més a prop de la gent; però també perquè gràcies a aquesta pràctica va començar a cantar en públic. "El soundsystem crea escola; el micro és obert i no hi ha l'exposició que comporta pujar a una tarima". Assegura que és molt diferent cantar amb un grup, en un escenari, davant del públic; que estar dins d'aquesta audiència, compartint la música i interactuant.

Una cosa similar explica l'altra cantant de la nit, la Matah. La Miryam de la Fuente -coneguda pel nom artístic Matah- abans era cantant d'una banda i fins al 2016 no havia entrat en el món del soundsystem.

— La primera vegada vaig FLIPAR.

La seva veu ha pujat fàcilment deu decibels en recordar el primer cop. Segons ella, no té res a veure ser la cantant d'una banda o agafar el micròfon en un soundsystem i, per això, ella ha hagut de reaprendre. Creu que això és una de les raons per les quals l'ha atrapat: pel repte.

Fins a quin punt és un repte de veritat per ella no es pot saber. No perquè sigui quelcom fàcil; sinó perquè és impossible d'esbrinar en veure-la cantar. Acompanyada de la seva parella, el productor i dj Chalart58 (àlies de Gerard Casajús), la Matah crea una sonoritat única que fa vibrar a tothom de la sala. Fins i tot els popularment anomenats “*comebombos*” (la gent que es posa davant de l'altaveu per sentir els baixos per dins) es giren cap a ella quan canta el seu hit “In a Bubble”. Tota La Mirona fent honor al seu nom. Tothom embadalit mentre la cantant es posa un gorro de llana amb floretes, agafa el micròfon i repeteix “*a lot of good love, a lot of good vibes*”.

Chalart58 i Matah a la sala La Mirona de Girona.
Anna Darby Hijosa

El públic que fa una hora cridava les lletres d'Adala, ara mou els seus peus a ritme del dub live de Chalart58. Grups d'amics s'agafen per les espatlles mentre salten conjuntament. Quatre noies de davant dels altaveus mouen el cap alhora. Ningú diria que s'acaben de conèixer aquesta nit. El personatge de rastes i barba blanca està vibrant al costat esquerre de la paret de so. Música reggae, dub i dancehall sonen durant hores i absolutament tota la sala està unida pel seu riddim.

No és d'estranyar, doncs, el que deia el cantant i productor discogràfic jamaicà Derrick Harriott en ser preguntat per l'escena soundsystem de Kingston dels anys 50, per Lloyd Bradley en el seu llibre *Bass Culture: When Reggae Was King* (2001): "Els balls dels soundsystems eren el lloc on la gent del gueto anava a divertir-se. Ningú es posava aires, ningú et mirava per sobre, estaves entre la teva pròpia gent".

No ha canviat gaire. Actualment, els soundsystems continuen sent el cor de la cultura de Jamaica. La població jamaicana ha mantingut aquest tipus de festa des dels seus inicis al final dels anys 1940 i, aquí a Catalunya, ha crescut fins a constituir-se com a escena cultural i una alternativa d'oci fora dels canals habituals. Tot gràcies a uns quants pioners que van portar aquesta pràctica cultural fins al territori català.

David "Dr Decker" Vilches i Xavi "Papa Dick" Guillamón són dos periodistes musicals amants del reggae. Tant, que l'any 1989 van iniciar el seu viatge de 30 anys per les ones radiofòniques amb el programa "Sound System FM" de Ràdio Ciutat Vella. Coneixent poc més que la música de Bob Marley i intercanviant vinils entre amics, van començar el programa per portar aquest so a Catalunya.

— L'escena estava en bolquers.

En Dr Decker assegura haver vist créixer el moviment català des de zero. Abans hi havia gent que punxava reggae en alguna festa, però ningú tenia un soundsystem en termes d'equip de so portàtil, ningú havia pensat en construir el seu propi monstre d'altaveus. Fins que un dia de 1996, l'Hug Cunill i els seus col·legues "hippies colgaos" van decidir que estaven farts de no tenir l'oci adolescent que ells volien i van crear One Blood Sound System.

Com si de pura casualitat es tractés, els tres integrants de One Blood Sound System van ser els pioners (els avis, segons l'Hug) de l'escena soundsystem catalana. Tres joves de 18-19 anys que volien sortir de festa sense passar pel "makineo" espanyol de l'època. Acostumats a sortir a un "garito" anomenat Paradís; on com a molt hi cabien cinquanta persones enllaunades com sardines -entre elles, Manu Chao i el Dani de Macaco.

Sense cap mena de coneixement de com muntar un equip de so; però amb moltes ganes de fer-lo créixer. Havent de llegir què significava "*soundsystem*" i escoltant experiències de persones migrants jamaicanes. Començant a fer festes per passar-s'ho bé i adonant-se que realment hi havia molta gent que demanava el mateix.

L'equip de so de One Blood Sound System al seu taller.
One Blood Sound System

One Blood Sound System va ser el primer col·lectiu amb equip propi. Quan encara ningú no sabia què era aquest tipus de festa perquè no hi havia cap referent català, els de One Blood van obrir pas al moviment en l'època dels 2000.

L'Hug recorda, rient entre glops de cervesa, com hi havia gent que no entenia el que feien: “pels *frikis* del reggae, deien, com si fóssim pocs”. En els seus inicis, el llenguatge que s'utilitzava en un soundsystem jamaicà no era conegut a Catalunya. Era impensable parlar o cantar a sobre d'una cançó ja gravada. Segons l'Hug, fins i tot els van arribar a llençar llaunes per fer un *pull up*.

— Cada petit pas a la cultura era una batalla.

Actualment, això ha canviat. La majoria de les assistents a un soundsystem entenen els codis culturals d'aquesta festa. La gent sap que els altaveus els ha construït l'associació; saben que moltes cançons són *dubplates* -i, per tant, només l'escoltaran aquella nit; i perceben que la música té un missatge específic encara que no entenguin l'idioma.

Així doncs, l'Adala considera que aquest llenguatge del soundsystem jamaicà l'hem replicat de forma integral. Però, només el llenguatge.

En un principi, quan el moviment soundsystem va viatjar fins a Catalunya, va portar els estils de música i el llenguatge d'aquesta pràctica. No obstant això, a mesura que han anat passant els anys, aquest llenguatge ha perdurat (amb les seves característiques extramusicals), però els gèneres han anat canviant; passant del reggae estricte que estipulaven els soundsystems veterans -l'anomenat "so jamaicà"-, fins a arribar a poder punxar una varietat d'estils i "adaptar-se a una sonoritat més diversa".

"Cada cop sona menys jamaicà", esbufega el Dr. Decker. El periodista que tan sols uns minuts abans comentava que en el seu programa tenien la ment oberta respecte a gèneres musicals i que refutava la paraula "pura" en parlar de música, sorprèn assegurant que l'època bona del moviment soundsystem ja ha passat.

El fet que es mesclin estils musicals, segons ell, fa que "s'homogeneïtzi tot i es perdi la qualitat. La cosa s'ha pervertit molt. Ara bé, tot és lícit: cadascú fa el que vol i que barregi qui vulgui".

Soprèn per segon cop dient que ja no està al dia de l'escena perquè no l'interessa la música actual. Potser, doncs, té més sentit la seva opinió pel que fa al present del soundsystem a Catalunya.

— Abans trobava una autenticitat que no trobo actualment.

Tercera sorpresa: el substantiu maleït. Segons l'etnomusicòloga i especialista en música popular Sílvia Martínez, la paraula "autenticitat" no és cap element analític que serveixi per a descriure un tipus de música. L'autenticitat musical no és més que un concepte inventat per relacionar les expectatives que es poden tenir sobre una pràctica cultural i la realitat posterior. És a dir, allò que s'espera i el que se'ns dona.

"En musicologia aquesta paraula està prohibida". El concepte "autèntic" s'usa socialment com a marcador absolut. No es pot ser mitjanament autèntic. D'acord amb això, l'autenticitat implica una legitimitat, el contrari a una cosa corrompuda. Però, com bé explica l'antropòleg i doctor en filosofia José Montesó, és molt complicat establir patrons absoluts en ciències que estudien les interaccions socials; i, per tant, el concepte d'autenticitat és més aviat un constructe i no pas una característica definitòria de la realitat social. No és una veritat universal.

De tal manera, "el concepte autenticitat aplicat a la cultura-societat no sols implica una forma determinada de comprendre la cultura, implica també tot un paradigma essencialista de la cultura, [...] que defèn l'existència de determinats elements que identifiquen i defineixen de manera estàtica a la pròpia cultura". En altres paraules, parlar d'autenticitat en referència a música implica "definir la cultura en termes estàtics, patrons, models, cànons,

estàndards a partir dels quals referenciar la relativa semblança o perversió de la nova producció cultural”. (Montesó, 2010)

En parlar de música com a pràctica cultural, no es pot basar l'anàlisi en elements com l'autenticitat; ja que nega el constant canvi i no aconsegueix representar l'actual realitat sociocultural. “No hi existeixen maneres més o menys autèntiques de viure”.

En canvi, en parlar de la diàspora de la cultura soundsystem des de Jamaica fins a Catalunya, es presenta un altre concepte: la transculturació.

Parlem de la música com a pràctica cultural, que parteix d'un lloc concret, que té un sentit en aquell espai. Clarament, quan aquesta viatja a un altre lloc, no arrela de la mateixa manera. S'assimilen una sèrie de codis (com podria ser el llenguatge extramusical) i s'ajusten a la realitat de la nova societat. Aquest traspàs s'anomena transculturació i explica l'adaptació d'una cultura concreta en un territori diferent de l'origen.

La classe magistral de la Sílvia dona pas a una qüestió important. Entre aquests elements de transformació en la cultura, n'hi ha un de molt evident: l'idioma. Si bé és cert que, quan va arribar el moviment a Catalunya, la música que es punxava en els soundsystems era jamaicana; actualment molts artistes de reggae d'aquí canten en català en els seus temes.

— La gràcia del sound és que la gent connecti; que entenguin el missatge.

Adala i Chalart a la sala Stroika de Manresa.
Marta Vilardell

Quan l'Adala va començar a agafar el micròfon en soundsystems, ningú cantava en català. Ell, com tothom, feia cançons amb anglès, s'apropava més a la sonoritat jamaicana i, en

algun cas, colava alguna frase catalana. La voluntat d'assemblar-se el màxim a allò que estava estipulat feia que un noi de vint-i-un anys, barceloní de tota la vida, cantés en un idioma que no era el seu.

No va ser fins més tard, quan va començar a escriure en català, que es va adonar de l'èxit que tenia fer una música perquè el poble l'entengui. Hores i hores de composició per canviar el nivell de profunditat al qual el públic arribaria.

“A Jamaica s'entenen. Aquí en jamaicà només captes el ritme, que també està bé. Però que la gent entengui el que vols transmetre és un gran punt a favor”.

Més que un punt a favor, és una realitat totalment diferent. Ser conscient del que intenta dir una cançó és una capa més per gaudir-la. Les líriques estan pensades per reflexionar-les i per fer entendre un missatge. La Matah, somrient, diu que pocs cops ha marxat d'un soundsystem sense pensar que una cançó li ha transmès alguna cosa. Quin plaer.

Per acabar la nit, tant l'Adala com la Matah han fet unes quantes peces en català. El primer ha enllaçat varies cançons del seu últim disc i el públic no pot estar més content.

S'ha demanat tornar a començar el tema ja dos cops. “*Pu-pu-pu-puuuull uuuuuuuup!*” Puja l'agulla i Chalart58 rebobina. Crits d'eufòria. Les lletres reivindicatives se senten de banda a banda de la sala La Mirona, que sembla estar encara més plena, si és possible. Tothom canta -crida- cada paraula amb ells. Els caps de la gent pugen i baixen al ritme del bombo-caixa ressonant. Freqüències baixes que travessen els cossos. Es nota l'escalf de Girona en cadascun d'aquells altaveus.

Una filosofia feta altaveu

«Si avui et sents festiva. Vols una alternativa a l'oci del sistema. Sortir del club ja no et motiva Rata-ta-tan, esquiva. El Sound System arriba Donar suport a la gestió. Equip de so i de priva».
Sound System (2020), Adala, Chalart58 i Matah

Es diu que cada cap de setmana hi ha una festa. L'escena catalana ha crescut de tal manera que “els soundsystems surten com bolets”. Si es volgués, es podria fer una ruta per Catalunya passant per cada trobada.

El recorregut d'abril s'atura avui a Cerdanyola del Vallès. Un sol abrasador pica contra l'asfalt de Serraperera. El cant dels pardals s'interromp pel rebombori del final d'un carrer

sense sortida. “Un, dos, tres, amunt!” Dos nois carreguen fustes de color verd turquesa des del seu garatge a la part de darrere d’una furgoneta. Van vestits amb pantalons de xandall curt i suen a través de la seva samarreta. Tres nois més s’afegeixen a la feina mentre comenten l’horari d’aquesta tarda.

Els encarregats de muntar la festa són l’associació de Cerdanyola, Migats Sound System; que a les cinc de la tarda començaran a punxar amb altres col·lectius vallesans a la Plaça del Treball de Sabadell, per la trobada anomenada Gràcia Sound.

Fa només cinc anys que aquesta “panda de moraos” va decidir comprar-se dos altaveus. No obstant això, des del 2018 han crescut de manera categòrica, fins a poder construir el seu propi equip gran, el qual volen doblar per l’any vinent.

L’Ale, un dels integrants, comprova que tots els altaveus estan dins del camió. El seu “mohicano” arrissat característic deixa caure una última gota de suor abans que se la pugui eixugar. Obre dues mitjanes d’Estrella Galicia 1906 i s’asseu en el sofà del garatge; ara buit sense les caixes.

“Cada dia encara aprenc; d’altra gent, d’altres sounds. Mai he parat”. Mentre glopeja la cervesa explica com tot el que han aconseguit amb l’equip ha sigut de manera autodidacta. Cap d’ells sabia res de carpinteria i, encara menys, de so. L’únic que sabien era com portar una festa i això era suficient per encaminar el projecte.

*L'equip de so de Migats Sound System i Red Land Sound System.
Migats Sound System*

De nou, la demanda d'un oci alternatiu és el que preval. Un passatemps diferent del que poden oferir en una discoteca. "Un espai completament diferent on compartir la música. Hi ha algú punxant i cantant; els altaveus estan fets per nosaltres. No surt tot d'una caixa negra". Segons l'Ale tot això ho humanitza més: la filosofia que hi ha darrere d'aquestes festes.

D'aquest tema la Sílvia Martínez comenta que cadascú s'adreça a la música -i, per extensió, a l'escena musical- a diferents nivells. Cadascú es queda amb el seu protagonista.

Sempre hi haurà gent que només compra la part sonora, el ritme, l'estil musical com a tal. En canvi, hi ha gent que arriba a la música a través de la filosofia, del significat que hi ha en les cançons o del missatge extramusical de la pràctica festiva.

Precisament aquesta qüestió és l'únic denominant comú de les opinions de la gent del panorama: la ideologia que hi ha darrere de l'escena és la raó per la qual el moviment soundsystem congenia tan bé en la realitat sociocultural catalana.

"Jo tinc una teoria". Molts cops aquesta frase no porta enlloc. Tanmateix, l'Adala entre pipades de cigarro exposa una hipòtesi més que vàlida:

Catalunya té un passat molt llunyà d'estructures comunals. La societat moderna catalana té una gran voluntat d'unir-se en associacions i potenciar l'activitat cívica dels ciutadans. Amb l'objectiu de crear un espai públic, social i participatiu; s'organitzen i planifiquen esdeveniments entre col·lectius de persones que volen compartir i millorar la qualitat del seu entorn. Entre aquestes activitats associatives, es troben tots aquests espais de reunió cultural.

I què és un soundsystem si no és aquest espai on compartir idees i inquietuds.

Des dels inicis del moviment, els soundsystems han sigut un lloc per a celebrar la comunitat, per a recopilar opinions i transmetre-les a través del ball. L'atmosfera comunitària que es crea és la seva característica essencial. Els missatges reivindicatius de les líriques, la igualtat referent a la relació entre artista-públic i l'autogestió de la festa formen part de l'estructura del soundsystem.

— És la cura emocional de la mala vida.

L'Hug assegura que ajuntar-se al barri i gaudir tots junts és estar lliure i "això és el que vol la societat catalana".

A Catalunya, la tendència de fer colla és molt comuna. Els primers antecedents ja es veien fa milers d'anys (amb gremis i confraries de l'antic règim). La tradició ha anat evolucionat, passant per cooperatives i ateneus, fins a arribar a l'aparició de caus, esplais, colles castelleres, sindicats, associacions culturals, etc. Tot forma part de la realitat de la societat catalana. De tal manera, si en un tipus d'esdeveniment s'estén aquesta concepció, té tot el sentit que guanyi èxit al cap del temps.

“És la unió que ens apropa”. La Matah ho té clar. La majoria de persones que van a un soundsystem són persones conscients, polititzades, que busquen compartir aquest missatge comú. Persones que, potser, no troben aquests ideals en altres canals d'oci habituals.

Segons l'Adala, un exemple claríssim de consciència social en aquest tipus de celebració és la igualtat. En aquest cas, no es refereix a la paritat que marca l'absència d'escenari -que no l'oblida-; sinó el plantejament de la festa des d'una perspectiva no discriminatòria, feminista i antiracista.

“No es toleren actituds de merda!” En negreta i subratllat en tots els cartells que anuncien la trobada. Una cosa que semblaria òbvia per moltes de les assistents, continua sent necessària de recalcar. Gràcies a l'associacionisme vinculat a aquesta escena, actualment en gairebé tots els soundsystems s'implementa un punt lila; el qual està format per voluntàries i crea un protocol envers qualsevol mena de discriminació.

Si és necessari, es para la música fins que se soluciona.

El benavenir

*«Just ahir estava esperant el demà
I confio i prego que porti un futur més brillant
La meva vida ha estat plena d'altibajos
A vegades no sabia cap a on girar».
Never Give Up My Pride (1995), Luciano*

“Els sounds surten de sota les pedres”. Fa una pausa. Intrigant. “Em sembla genial!”.

La Matah està molt feliç de com l'escena soundsystem catalana ha crescut en els últims deu anys. Hi ha moltíssima gent agrupant-se, construint el seu propi equip i sortint a cantar en diferents micros oberts.

Gràcies al fet que hi ha hagut persones apostant per aquest tipus de cultura, han anat naixent nous col·lectius, nous productors i moltíssims nous oients donant suport des de l'amor més pur per la música.

Veure a tantes persones portant a terme projectes com aquests és esperançador. Persones que un dia eren públic primerenc, que no tenien ni idea de què era un soundsystem, ara són en les organitzadores.

Però, encara queda molt per davant. És cert que, de l'estat espanyol, el panorama a Catalunya és considerablement més gran; i que Barcelona i altres punts del país s'han convertit en l'amfitrió de moltíssims soundsystems. Tanmateix, encara hi ha molts problemes per organitzar aquest tipus de festa i, per tant, de fer-les créixer en la cultura catalana.

“No tothom vol apostar per sounds”. L'Alé es queixa encara assegut al sofà; mirant de lluny el camió ple de trastos. Fa un mig somriure. Es queixa, però parla amb certa il·lusió del futur. Un futur pròxim en el qual no hi hagi estigmes en contra d'aquestes festes alternatives. Un en què tothom pugui gaudir del tipus d'oci que vulgui. Un en què l'autogestió sigui una via igual de vàlida i es pugui mostrar la cultura soundsystem a tota aquella gent amant del reggae.

L'Adala i l'Hug també somien en el mateix.

Per una banda, l'Adala assegura que el moviment es va adaptant i recalca que gràcies a totes aquelles organitzacions s'està aconseguint fer créixer l'escena. Gràcies a tota la gent jove dedicada, organitzada i que arrisca per la paritat en aquest entorn. En el seu projecte, continuarà fent temes nous amb la Matah i el Chalart58, amb ànims que acabin sent dubplates exclusius d'algun sound. Diu que després de xerrar en té encara més ganes. Somriu i fuma els quatre tirs que li queden a la cigarreta.

Per l'altra banda, l'Hug s'acaba la copa i ja es retira. “Els toca a ells”. Se n'alegra de la gran rebuda que ha tingut aquesta cultura a Catalunya i dona pas a les noves generacions a qui ha passat el relleu.

L'escena soundsystem catalana, doncs, encara està en les seves primeres dècades de vida. L'assimilació i l'adaptació de la cultura festiva jamaicana és un procés amb molts matisos. Per ara, es pot assegurar que és un tipus de pràctica artística demandada per la societat catalana i, a poc a poc, pot arribar a ser una nova font d'entreteniment musical establerta socialment.

I sí, potser no s'assembla del tot a la tradicional jamaicana. Es canta en català, s'afegeix sonoritats del nostre país i es mesclen cada vegada més estils musicals. Això no significa que sigui menys legítima; simplement que evoluciona.

En les sàvies paraules del cantant jamaicà de reggae Jepther McClymont -conegut com a Luciano- en ser preguntat pel futur:

«La música ha de continuar movent-se; el reggae sempre s'està movent, mai es queda quiet. La vida és moviment constant i tot es mou a la vida. [...] Hem d'estar movent-nos, buscant formes millors per expressar-nos».

Així que ja se sap: a sortir al carrer, a passejar el cos i ballar, que ja és hora.

Bibliografia

Llibres

Barrow, S., Dalton, P. (1997). *The Rough Guide to Reggae: the definitive guide to Jamaican music from Ska through Roots to Bashment*. (3a ed.) Londres. Penguin Books.

Bradley, L. (2000). *Bass Culture: When Reggae Was King*. Londres. Paperback.

Bradley, L. (2014). *Bass Culture: La Historia del Reggae*. Madrid. Acuarela Libros.

Henriques, J. (2011). *Sonic Bodies: Reggae Sound Systems, Performance Techniques and Ways of Knowing*. Nova York. Continuum.

García, P., & Face, T. (2013). *50 años de música reggae en España: ska, rocksteady & reggae: las ediciones españolas del nuevo sonido de Jamaica*. Madrid. Liquidator music.

Mordecai, M., Mordecai, P. (2001). *Culture and Customs of Jamaica*. Connecticut. Greenwood Press.

O'Brien Chang, K., & Chen, W. (1998). *Reggae Routes: The Story of Jamaican Music*. Philadelphia. Temple University Press

Articles en paper

Howard, D. (2015). Review on Sonic Bodies: Reggae Sound Systems, Performance Techniques and Ways of Knowing Julian Henriques. *Universitat de West Indies (Jamaica)*. [Hemeroteca en línia]

Martínez, S. (1994). «Musiques marginals»: aproximació etnomusicològica a les subcultures juvenils. Introducció. *I Congrés de Música a Catalunya*. 1-7

Martín, C. (2013). Músiques del món i projectes de treball. Anàlisi d'una pràctica didàctica innovadora a l'escola. *TDX (Tesis Doctorals en Xarxa)*. [Hemeroteca en línia]

Rambarran, S. (2012). Review on Dub in Babylon. By Christopher Partridge. *Universitat de Leeds (Regne Unit)*. [Hemeroteca en línia]

Soler, J. (2005). L'associacionisme. *Tradicionari. Enciclopèdia de la cultura popular de Catalunya*. [Hemeroteca de l'enciclopèdia.cat]

Articles en format electrònic

Dreisinger, B. (2012). Reggae In The U.K.: A Steady Force. *NPR*. Disponible a www.npr.org (consultat el 22 de febrer de 2023).

El V Elemento. (2018). ¿Sabes cómo se introdujo el reggae en nuestro país? La historia del género en España. *EL V ELEMENTO*. Disponible a www.elvelemento.net (consultat el 7 de març de 2023).

Gil, A. (2017). Dub's Sound Systems, el nacimiento de la escena en la península. *MundoSonoro*. Disponible a www.mundosonoro.com (consultat el 2 de març de 2023).

Guzmán, A. (2015). La historia del Reggae en el estado español (Vídeo). *Reggae.es*. Disponible a www.reggae.es (consultat el 6 de març de 2023).

Martin, H. (2018). Subvertint Catalunya al ritme del «sound system». *Enderrock.cat*. Disponible a www.enderrock.cat (consultat el 23 de desembre de 2022).

Montesó, V. (2010). Autenticitat, un concepte intencionat. *Anthropolis*. Disponible a www.antropolita.blogspot.com (consultat el 25 de maig de 2023).

Nothing Hill Carnival Ass. (2021) The Roots of Sound Systems. *Google Arts & Culture*. Disponible a www.artsandculture.google.com (consultat el 19 de febrer de 2023).

Pearlman, A. (2011). New Exhibit Traces History Of Reggae's Sound System. *NPR*. Disponible a www.npr.org (consultat el 22 de febrer de 2023).

Reggae.es. (2009). Entrevista con Sound System FM. *Reggae.es*. Disponible a www.reggae.es (consultat el 26 de desembre de 2022).

Documentals

Garriga, P. (2017). *Dub It Yourself*. [Filmin.es] Barcelona

Fornós, J. (2019). *The Bass of Women*. [Filmin.es] Barcelona

Documents en referència al Nou Periodisme

Bryce, A. (1991). ¿Que fue del nuevo periodismo?. *El País*. Disponible a www.elpais.com (consultat el 3 d'abril de 2023)

Chillón, A. (2014). *La palabra facticia; literatura, periodismo y comunicación*. Barcelona. Aldea Global

Tijeras, R. (2013). Periodismo narrativo y no ficción. *Comunicació21*. Disponible a www.comunicacio21.com (consultat el 4 d'abril de 2023)

Tirzo, J. (2012). 10 claves para planear un texto de periodismo narrativo según Leila Guerriero. *Red de periodismo cultural*. Disponible a www.reddeperiodismocultural.fnpi.com (consultat el 5 d'abril de 2023)

Torres, J.D. (2013). John Hersey, ¿El padre del Nuevo Periodismo?. *El Espectador*. Disponible a www.elespectador.com (consultat el 3 d'abril de 2023)

Wolfe, T. (1973). *El Nou Periodisme*. Barcelona. Anagrama.

Annexos

Entrevistes

En aquest apartat s'inclouen els guions utilitzats per a realitzar les entrevistes a les fonts personals del reportatge, encara que durant la conversa en sorgien d'altres.

Entrevista a David “Dr Decker” Vilches

Quan vas començar a emetre el programa?

- Per quin motiu vas decidir començar el programa?
- En quin punt estava l'escena soundsystem a Catalunya?
- Des que vas començar, el reggae ha crescut fins tenir desenes de gèneres derivats. Els vas incloure en la vostra selecció?
- Creus que el soundsystem català és una bona representació del jamaicà?
- Per quina raó creus que aquest tipus de festa congenia tan bé en la realitat sociocultural catalana?
- Com veus el futur del soundsystem a Catalunya?

Entrevista a Guillem Simó “Adala”

Quan vas començar a cantar en soundsystems?

- Per quina raó? Com va sorgir?
- Com estava l'escena soundsystem en aquell moment? Vas tenir referents catalans?
- Quina diferència hi ha entre estar damunt de l'escenari i al soundsystem?
- Ha estat difícil créixer en aquesta escena a Catalunya?
- Com descriuries l'escena soundsystem catalana actual?
- Creus que el soundsystem català és una bona representació del jamaicà?
- Per quina raó creus que aquest tipus de festa congenia tan bé en la realitat sociocultural catalana?
- Com veus el futur del soundsystem a Catalunya?

Entrevista a Migats Sound System

Quan vas començar amb Migats?

- Per quina raó? Com va sorgir?
- Com estava l'escena soundsystem en aquell moment? Vas tenir referents catalans?
- Com de complicat és muntar un soundsystem des de zero?
- Teniu alguna preferència musical a l'hora de fer la selecció?
- Com descriuries l'escena soundsystem catalana actual?
- Creus que el soundsystem català és una bona representació del jamaicà?
- Per quina raó creus que aquest tipus de festa congenia tan bé en la realitat sociocultural catalana?
- Com veus el futur del soundsystem a Catalunya?

Entrevista a Miryam de la Fuente "Matah"

Quan vas començar a cantar en soundsystems?

- Per quina raó? Com va sorgir?
- Com estava l'escena soundsystem en aquell moment? Vas tenir referents catalans?
- Quina diferència hi ha entre estar damunt de l'escenari i al soundsystem?
- Ha estat difícil créixer en aquesta escena a Catalunya?
- Com descriuries l'escena soundsystem catalana actual?
- Creus que el soundsystem català és una bona representació del jamaicà?
- Per quina raó creus que aquest tipus de festa congenia tan bé en la realitat sociocultural catalana?
- Com veus el futur del soundsystem a Catalunya?

Entrevista a One Blood Sound System

Quan vas començar amb One Blood?

- Per quina raó? Com va sorgir?
- Encara no existia l'escena. Tenieu algun referent?
- Com de complicat va ser muntar un soundsystem des de zero?
- Tenieu alguna preferència musical a l'hora de fer la selecció?
- Com descriuries l'escena soundsystem catalana actual? I comparada amb l'anterior?
- Creus que el soundsystem català és una bona representació del jamaicà?
- Per quina raó creus que aquest tipus de festa congenia tan bé en la realitat sociocultural catalana?
- Com veus el futur del soundsystem a Catalunya?

Entrevista a Sílvia Martínez

- Per quina raó una música transgredeix les seves fronteres i es converteix en un fenomen global?
- Com arriba a arrelar-se en un altre punt del planeta?
- És la mateixa música en el seu origen i en el lloc d'arribada?
- Quan una pràctica cultural provinent d'un altre país arriba aquí, porta amb la música la seva significació?
- La música com a pràctica cultural pot ser "pura", "original"?
- Creus que el soundsystem català és una bona representació del jamaicà?
- Per quina raó creus que aquest tipus de festa congenia tan bé en la realitat sociocultural catalana?